

STADSGOELPROJECT NIEUWEGEIN

In 1997 zijn de broedvogels van de nieuwbouwstad Nieuwegein geteld. Nu, tien jaar later, zal de Vogelwacht Utrecht, afdeling Nieuwegein/IJsselstein e.o. dit project herhalen. Want hoe is het met de stadsvogels van Nieuwegein gegaan in die tien jaar, zijn huismus en spreeuw aan het afnemen in Nieuwegein of houden deze vogels nog stand door de bouw van nieuwe woningen? En profiteren bosvogels zoals bosuil en ekster van het ouder worden van bomen en struiken in het stedelijk gebied? Door het stadsvogelonderzoek te herhalen hopen we antwoord te kunnen geven op bovenstaande en nog vele andere vragen.

Aanpak

Voor het tellen van de broedvogels is door een aantal enthousiaste leden van de Vogelwacht een plan van aanpak opgesteld. Wil het project slagen, dan zal het namelijk aan een aantal voorwaarden moeten voldoen. Zo is er vooraf gesteld dat er minimaal 20 tellers moeten zijn, dat in totaal 2/3 van Nieuwegein geteld moet worden en dat er per telgebied minimaal 6 keer in één jaar geïnventariseerd moet worden. We proberen tellers zoveel mogelijk in hun eigen wijk te laten tellen.



Winterkoning - Jan van der Greef

Blijkbaar profiteren bosuil en ekster van het ouder worden van de groenvoorziening. Het grootste deel van Nieuwegein is gebouwd van 1975 tot 1995. Bomen en struiken zijn in al deze jaren gegroeid en steeds prominenter aanwezig.

Andere soorten die in de lift zitten, zijn de soorten die aan water gebonden zijn zoals wilde eend, waterhoen, meerkoet en Nijlgans. Maar ook de roofvogels zoals buizerd en sperwer blijken zich in het stedelijke gebied uit te breiden.

Voor een aantal soorten zoals gierzwaluw, huiszwaluw, groene specht, boomklever, knobbelzwaan, Nijlgans en de uilensoorten, wordt getracht deze volledig te tellen over de hele gemeente.

Eerste resultaten

In 2006 zijn we al begonnen met de eerste tellingen en inmiddels is ca. 1/3 van Nieuwegein geteld op broedvogels. Zo heeft Peter de Nooijer alle eksterterritoria geteld. Deze soort blijkt te zijn toegenomen van 124 naar 238 territoria (voorlopig getal), bijna een verdubbeling. Dit sluit aan bij de landelijke trend waar de ekster uit het platteland lijkt te vertrekken en de stedelijke bebouwing opzoekt. Ook de bosuil is al bijna volledig geïnventariseerd en deze soort lijkt eveneens met een opmars bezig te zijn geweest in de afgelopen tien jaar. Het aantal territoria is gestegen van 5 à 6 in 1997 naar circa 12 in 2006/2007 (voorlopig getal).

Voorlopige Top 5

De voorlopige Top 5 van broedvogels in Nieuwegein, na het tellen van ca. 1/3 van de totale oppervlakte, bestaat uit: 1) merel, 2) huismus, 3) wilde eend, 4) koolmees en 5) winterkoning.

Hoewel dit een voorlopige tussenstand is, lijkt de merel de huismus van de eerste plaats te hebben verdrongen. Ook landelijk is dit het geval. De spreeuw komt niet meer voor in de Top 5. In 1997 stond deze soort nog op de derde plaats. Dit jaar zal moeten blijken of de spreeuw de Top 5 definitief heeft verlaten.

Huismus en spreeuw

Uit de Top 5 blijkt dat huismus en spreeuw het minder goed doen dan tien jaar geleden. Dit jaar zal moeten blijken of deze negatieve trend, die landelijk wordt gesignaleerd, zich ook in Nieuwegein manifesteert. Dat het per woonwijk verschillend kan zijn, blijkt uit onderstaand overzicht. Daarin is een verslechtering te zien voor beide soorten in de woonwijk Fokkesteeg-Zuid en een toename in de woonwijk Galecop. Deze laatste woonwijk was 10 jaar geleden nog in aanbouw en is nu volop bebouwd.

Woonwijk	territoria huismus			territoria spreeuw		
	1997	2006	trend	1997	2006	trend
Fokkesteeg-Zuid	116	78	-33%	43	19	-56%
Galecop	20	98	390%	7	42	500%

Tabel 1 Ontwikkeling huismus en spreeuw in twee Nieuwegeinse woonwijken.

Omdat de meeste woonwijken in Nieuwegein al meer dan tien jaar staan, mag verwacht worden dat de trend, zoals die uit de wijk Fokkesteeg-Zuid blijkt, voor een groot deel van Nieuwegein van toepassing zal zijn. Of de toename van de sperwer van invloed is op de achteruitgang van de huismus, zoals dit onlangs uit Amsterdams onderzoek bleek, is niet bekend.

Andere soorten die een negatieve trend laten zien zijn (uiteraard) de weidevogels, zoals veldleeuwerik, Kievit, grutto en tureluur. Zij hebben in het verstedelijkte gebied steeds minder ruimte om zich voort te planten.

Vraagtekens

Na één jaar onderzoek en een eerste analyse blijkt dat we toch ook met een aantal vraagtekens zitten. Zo lijken fuut, witte kwikstaart en putter ook in aantal achteruit te zijn gegaan. Een directe verklaring hebben we hier (nog) niet voor. Misschien dat de telling van de overige gebieden in 2007 een kentering zal laten zien van deze achteruitgang.

Daarnaast komen soorten als tuinfluiter, braamsluiper, spotvogel, tjiftjaf en fitis in geringere aantallen voor dan in 1997. Dit kan natuurlijk samenhangen met de samenstelling van het groen in de stad. Zo worden door de gemeente struiken nogal eens weggehaald om de omgeving "veiliger" te maken of om te besparen op het groenonderhoud. We hopen in 2007 ook uitsluitsel te krijgen over deze soorten.

Verrassingen

Als vogelaar en inventariseerder is het altijd leuk om naast de "dagelijkse" soorten verrast te worden met een bijzonderheid. In het stedelijke gebied zal dit niet zo vaak voorkomen. De verrassingen deden zich in 2006 in het randstedelijke groengebied voor, waar we als nieuwe soort de zwarte mees en de bruine kiekendief konden verwelkomen.

Een ander verrassende soort was de visdief. We wisten dat enkele exemplaren van deze soort broedden op het dak van een staalbedrijf. Met behulp van een plaatselijke hoogwerker is op 10 juni 2006 het dak bekeken en konden we 12 territoria vaststellen. Een veel hoger aantal dan we oorspronkelijk hadden verwacht. Als grote verrassing kwam daarbij nog een kleine plevier, die ook een territorium op dit dak had.

Boek

Onder de titel "De vogels van Nieuwegein, vogels in een veranderd landschap" is het broedvogelonderzoek uit 1997 in boekvorm verschenen. Tien jaar later hopen we de resultaten weer in boekvorm te kunnen uitgeven. Het voornemen is om het uit te werken aan de hand van vogels van water, bos en struweel, bebouwing en open terreinen. Daarnaast zullen alle woonwijken beschreven worden op het voorkomen van broedvogels. Dit laatste is namelijk mogelijk omdat we dezelfde aanpak en indeling hanteren als in 1997.

	1997	2007
Aantal soorten	32	26
Aantal territoria	253	275

Tabel 2 Broedresultaat 1997-2006 woonwijk Fokkesteeg-Noord.

In tabel 2 is de uitwerking van de broedvogelonderzoeken uit 1997 en 2006 in de woonwijk Fokkesteeg-Noord weergegeven. Het aantal broedvogelsoorten in deze wijk is gedaald, waaronder soorten als putter, grauwe vliegenvanger, fitis en spotvogel. Daarentegen is het aantal broedvogelterritoria toegenomen. Dit is vooral toe te schrijven aan soorten als Turkse tortel en zanglijster. Andere soorten die het in deze woonwijk goed doen, waarschijnlijk onder invloed van de zachte winters, zijn meerkoet, waterhoen, koolmees, winterkoning en heggenmus.

Gerrie Abel, G.Abel@zonnet.nl

Samenstelling Werkgroep Vogels van Nieuwegein: Wilco Stoopendaal, Michiel van Vliet, Gerrie Abel, Luc de Bruijn, Henk Lichtenbeld, Peter de Nooijer, Cees Tims en Dorien Korver.